

MÄLESTUSPÄEVAD

JÜRI PARRE – *in memoriam*

Fugit irreparabile tempus
Vergilius

16. juulil viis surm ootamatult meie hulgast EPMÜ veterinaariateaduskonna silmapaistva õppejõu, APS-i liikme emeritprofessor Jüri Parre.

Jüri Parre sündis 10. oktoobril 1928 Viljandis teenistuja perekonnas.

Seal algas ka tema koolitee, mille ühe etapi läbimise tähiseks oli 1947. a. saadud Viljandi 2. Keskkooli küpsustunnistus. Järgnesid õpingud veterinaariateaduskonnas, mida kroonis 1953. a. loomaarsti diplom kiitusega. Pärast lühiajalist, kuid edukat töötamist Antsla rajooni Keskse zooveterinaarjaoskonna juhataja ning Antsla rajooni peaveterinaararstina alustas Jüri Parre 1954. aastal õpinguid Moskva Veterinaarakadeemias aspirantuuris, kus tema juhendajaks oli maailmakuulus helmintoloog K. I. Skrjabin. Aspirantuuriaja lõpuks valmis väitekiri *Koerte ehinokokoosi teraapia ja selle tähtsus inimeste ning põllumajandusloomade ehinokokoosi devasteerimisel Nõukogude Liidus*, mille kaitsmise järel 1958. a. omistati Jüri Parrele veterinaariakandidaadi teaduskraad.

Alates 1957. a. oli Jüri Parre uuesti seotud EPA (1991. aastast EPMÜ) veterinaariateaduskonnaga, kuid nüüd juba õppejõuna. Tema pikk ning edukas töömehete teaduskonnas algas assistendina (poole koormusega) mittenakkavate sisehaiguste kateedris ning lõppes emeritprofessori tiitliga 1994. a. Tähtsamad tähised sellel teel olid järgmised: 1963. a. – dotsendi kutse, 1967. a. – Balti Tsonaalse Lindude Haiguste Tõrje Laboratooriumi (Balti Tsonaalse Veterinaarlaboratooriumi) rajamine, 1985. a. – Eesti NSV riiklik preemia teaduse ja tehnika alalt õpiku *Veterinaarparasitoloogia* eest, 1990. a. – professori kutse, 1992. a. – dissertatsiooni *Veterinaarparasitoloogia õpik ja seda täiendavad trükised* edukas kaitsmine ning veterinaarmeditsiini doktori teaduskraad.

Jüri Parre oli väga erudeeritud ning sügavate ja äärmiselt mitmekülgsede teadmistega inimene. Akadeemik K. I. Skrjabini arvukate õpilaste hulgas peeti teda üheks andekamaks. Ta tundis haruldaselt hästi oma põhiala veterinaarparasitoloogiat, aga ka meie taimi ja linde ning pühendas palju aega lindude uurimisele. Loodusearmastust ning looduse jälgimise harjumust kasvas ta ka oma lastes ja lastelastes. Lisaks parasitoloogiale on ta õpetanud mikrobioloogiat, geneetikat, lindude ja kalade haigusi. Tema loengud olid loogilised, selged, keeleliselt äärmiselt korrektsed ning sisaldasid alati uusimaid andmeid. Teda peeti õigustatult teaduskonna üheks paremaks lektoriks.

Äärmine põhjalikkus, loogilisus ning teostuse täpsus paistsid välja ka kõikides teistes Jüri Parre ettevõtmistes, nagu üliõpilaste, aspirantide ja magistrandide teadustööde juhendamine, 1989. aastast taasilmuva ajakirja *Eesti Loomaarstlik Ringvaade* toimetamine (ta oli peatoimetaja aastail 1989...1995) kui ka oma ja oma lähedaste elu planeerimine.

Jüri Parre oli ka väga viljakas kirjamees. Tema trükis avaldatud tööde nimekiri sisaldab üle 240 nimetuse, neist 11 on mahukad õpikud ning käsiraamatud. Jüri Parre kirjatööd paistavad silma põhjalikkuse, korrektsuse, konkreetse, hea kujunduse ja nii raskelt saavutatava selguse ning arusaadavusega.

Jüri Parre austas oma elukutset. Ta ei taotlenud isiklikku kuulsust ning kasu. Tema tegutsemise põhimõtte oli, et iga õppejõust kolleeg elab hästi siis, kui teaduskonna elu areneb ning läheb ülesmäge, teaduskond funktsioneerib aga edukalt siis, kui vabariigi veterinaararstid on saavutanud vajaliku koha ning tunnustuse ühiskonnas. Ta tegi palju oma põhimõtte teostamiseks ka pärast emiteerumist.

Jüri Parre ei tahtnud jääda lihtsaks kõrvalseisjaks ja vaatlejaks Eesti iseseisvuse kindlustamisel. Pärast põhjalikku kaalumist pidas ta paremaks võimaluseks osalemist Kaitseliidus ning täitis oma ülesandeid talle omase täpsusega.

Jüri Parre armastas viibida sõprade seltskonnas ning sageli piirdus ta tähelepaneliku kuulaja osaga. Ta oli suurepäraseks nõuandjaks kõikides küsimustes. Millalgi ei keeldunud ta süüvimast oma sõprade probleemidesse, arutama neid ning tegema kõik parema lahenduse leidmiseks. Nõuanded ja soovitusel muutis ta oma tagasihoidlikkuse ja argumenteeritusega hästi vastuvõetavateks. Samal ajal oli Jüri Parrel alati julgust ütelda oma arvamus (mis osutus tavaliselt õigeks) olulisemate seisukohtade kohta konkreetset ning vahel ka küllaltki teravalt, olenemata selle esitaja ametikoha tähtsusest.

Prof. Jüri Parre ootamatu surm puudutas valusalt tema sõpru, arvukaid õpilasi ja kolleege. Tema asjalikest nõuannetest tunneb suurt puudust nii veterinaariateaduskond kui ka Eesti Põllumajandusülikool. Mälestus silmapaistvast õppejõust, andekast teadlasest ning suurepärasest kolleegist ja sõbrast jääb püsima igavesti.

Prof. Jüri Parre sängitati talle nii südame- lähedase Viljandi kalmistu mulda 20. juulil.

J. Praks

HENN TÄÄR – *in memoriam*

Oli aasta 1927, kui jõulude eel kahekümne esimesel jõulukuu päeval sündis Tartu linna uus kodanik, kes sai nimeks Henn Täär. Alghariduse sai Henn Täär Tartu Õpetajate Seminari algkoolis (1935...1941) ja Tartu 1. Keskkoolis (1941...1942).

Järgnesid erialaõpingud Tartu Tööstuskoolis (1942...1945) ja Elektromehhaanika Tehnikumis (1945...1949).

Olid aastad viiekümnendate alguses. Tartu Riikliku Ülikooli mõnede teaduskondade baasil loodi 1951. aastal Eesti Põllumajanduse Akadeemia (EPA) ja koos paljude teistega sai uue kõrgkooli üliõpilaseks ka Tartu Riikliku Ülikooli metsandusteaduskonna kolmanda kursuse üliõpilane Henn Täär. Saanud suunamise EPA masinate remondi ja eksploatatsiooni kateedri assistendi kohale algas 1. septembril 1954 tema aastakümneid kestnud õppejõu ja teadlase tee. Pedagoogiline töö katkes veidi aspirantuuris (1957...1960) õppimise ajal. Aspirantuuri lõpetamisel jätkub Henn Tääri pedagoogiline töö vanemõpetajana (1961) ja dotsendina (1961...1996). Sellele tööle lisandusid vahepeal (1961...1963) ka kateedrijuhataja kohustused. Esimesena EPA-s kaitses H. Täär tehnikakandidaadi teaduskraadi.

Neljakümne kahe tööaasta vältel andis ta erialast tarkust mitmele tuhandele EPA-s/EPMÜ-s koolitatud insenerile. See tarkus ei kao, vaid täieneb ja areneb edasi. Henn Tääri teadustöö oli seotud masinate korrashoiu küsimustega. Ta on uurinud masinaelementide taastamise võimalusi, remondiettevõtete projekteerimist, remondi

mahtude prognoosimist ja analüüsinud tehnika majandamise probleeme. Ta võttis osa ka EPMÜ tehnikateaduskonna hoone uuema osa projekteerimistöödest. Ajakirjanduses on ta tõstatanud mitmeid probleeme elumajanduse isemajandamise, kohalike kütuste kasutamise ja maksude kohta.

Henn Täär oli laialdaste huvidega, ühiskondlikult aktiivne ja kaaslasi austav inimene. Kolleegidele EPMÜ tehnikateaduskonnast on Henn Täär olnud töökuse, nõudlikkuse ja asjatundlikkuse eeskujuks.

On aasta 1996, kui 18. augustil lahkus dotsent Henn Täär oma kauaaegselt õppejõukohalt manalateele. Olgu Eestimaa muld talle kerge kanda!

M. Heinloo

ALEKSANDER LUKSEPP – 120

Möödunud on 120 aastat Eesti põllumajandustehnika ala esimese professori ja Tartu Ülikooli põllutöömashinate õppetooli esimese juhataja sünnist.

A. Luksepp sündis 5. jaanuaril 1876. a. Vana-Otepääl Nüpli mõisas kooliõpetaja pojana. Pärast üldhariduse omandamist töötas ta rahvakooli õpetajana (1901...1904) Viljandimaal ja Tartus. Erihariduse saamiseks asus õppima Riia Polütehnikumi keemia ja põllumajanduse osakonda (1904...1905), kust revolutsioonilise tegevuse tõttu lahkus algul Soome ja hiljem Šveitsi. Et tsaarivõimud ei lubanud tal hiljem enam Riias õpinguid jätkata, asus ta 1907. a. õppima Tartu Ülikooli füüsika-matemaatikateaduskonna põllumajanduse osakonda, mille lõpetas 1913. a. agroomina.

Pärast ülikooli lõpetamist tegutses A. Luksepp aktiivselt paljudel põllumajandusaladel. Juba üliõpilasena töötas ta Tartus koos Tartu Eesti Majandusühisuse rajaja Aleksander Eisenschmidtiga, pidades loenguid kursustel ning rajades piimaühistuid. Alates 1911...1914 oli A. Luksepp piimanduse eriteadlaseks Tartu Eesti Majandusühisuse ja Põhja-Liivimaa Põllumeeste Keskeltsi juures. Koos Eesti piimanduse esimese instruktoriga J. Emblikuga osales ta üle 40 piimatööstusettevõtte sisustamisel. Ajavahemikul 1914...1915 töötas ta Tallinna linna maade inspektorina (arhiivimaterjalide kohaselt *Tallinna linnamõisate valitseja* – A.R.). 1915. a. asus A. Luksepp elama Turkestani, kus ta 1915...1917 töötas Samarkandi oblasti Golodnaja (*Nälja Laane*) Põllutöökatsejaamas puuvillakasvatuse ja

stepimuldade eriteadlasena ning tutvus irrigatsioonitöödega ja praktilise põllupidamisega. Samal ajal (1916...1917) töötas ka Orenburgi kubermangus Troitskis lihakonservide vabriku mehaanikatöökoja juhatajana, *seadnud želatiini vabriku sisse, konstrueerinud inglismaa mahavõtmise pleki päält*. 1917. a. pöördus A. Luksepp tagasi Eestisse, asudes tööle tegeliku põllupidajana talus (1917...1919).

Kui 1919. a. Tartu Ülikooli põllumajandusosakonnast moodustati põllumajandusteaduskond ja selle koosseisus rajati põllutööriistade ja -masinate õppetool koos selle juurde kuuluva õppekabinetiga, siis määrati A. Luksepp selle juhatajaks ja ühtlasi ainsat õpetajakohta täitvaks õppejõuks. Juba 1919. a. sügisel täiendati selle õppetooli nimetust sõnadega põlluteaduse *pedagoogika*, mis andis õppetooli tegevusele laiemat ja sügavamat sisu. Masinate ja põlluteaduse kõrval oli A. Luksepa ülesandeks lugeda ka põllumajandusehitisi käsitlevat kursust. Lisaks mahukale õppetöökoormusele täitis A. Luksepp ka põllumajandusteaduskonna sekretäri kohuseid (7.01.1920...31.01.1921), oli ülikooli arhitekti valimise ning Kastre-Peravalla (nüüdse Järvela) *metsandiku vastuvõtmise ja korralduskava kokkuseadmise komisjoni liige* (1921).

Augustis 1921. a. otsustas ülikooli nõukogu muuta põllutööriistade õppetooli õpetajakoht dotsentuuriks ning valida A. Luksepp masinaõpetuse dotsendiks. 1924. a. sai A. Luksepp dotsendi kohusetäitjaks ning 13. dets. 1927. a. kinnitas ülikooli nõukogu teaduskonna esitise omistada talle dotsendi kutse. Selle kinnitas omakorda Eesti Haridusministeerium (19. dets. 1927. a.).

1938. a. muudeti põllutööriistade ja -masinate dotsentuur professoriks ja seega sai Aleksander Luksepp põllutöömasinate (põllumajandustehnika) esimeseks professoriks Eestis. Sellel ametikohal töötas ta aastatel 1938...1944 ning jätkas oma pedagoogitööd Tartu Riikliku Ülikooli põllumajandusteaduskonna põllumajanduse mehhaniseerimise kateedri dotsendina (1944...1950). Aleksander Luksepp suri 5. veebruaril 1960. a. Tartus ja on maetud Tartu Vana-Jaani (Puiestee tn.) kalmistule.

Viljaka, aktiivse ja mitmekülgse töömehena on A. Luksepp andnud suure panuse Eesti põllumajanduspedagoogikasse ja -teadusse, eeskätt aga mehhaniseerimise ja masinaõpetuse alal. Õpetades põllutöömasinaid, andis ta neile omapoolse hinangu oma katsetöö ja mitmes välisriigis (Soome-Rootsi) toimunud põllumajandusnäituste külastamisel talletatud tähelepanekute alusel. Aktiivselt tegeles ta ka Eesti oludele sobivate masinate valikul ning nende tehnilisel täiustamisel. Tema kaasaegse ja mõnes küsimuses ka kaastöötaja Vello Tünderi andmetel oli

A. Luksepal tihe koostöö Tartu metallitööstusettevõttega *G. ja H. Lellep*, mille toodangu põhiosa moodustasid põllutööriistad ja -masinad. Sellelt ettevõttelt sai A. Luksepp ka mitmeid masinaid oma juhatada olnud põllutööriistade kabinetile õppeeksponaatideks.

A. Luksepp on tegev olnud ka kultuuriloo vallas: karskusliikumine ja muusikahuvi andsid omapärase väljundi – A. Luksepp pani nootidesse karskusliidu hümnid! Ent tema uurimused ja kirjutised käsitlevad siiski põllupidamist ja selleks rakendatavaid masinaid. Osaledes 1926. a. ilmunud *Põllumehe käsiraamatu* koostamisel, on ta selle üks autoreid. Palju tema uurimusi ei ole trükivalgust näinud ja viimase suure sõja mõllus kahjuks hävinud või kaduma läinud. Ent tema kõrgkoolipõllul küntud sügavad vaod ning külvatud sordiseeme Eesti põllumajanduses, põllumajandushariduses ja kultuuriloo jäänud.

B: Tünder, V. Aleksander Luksepp – 100. Põllumajanduse Akadeemia, 5. veebr. 1976.

Kuum, J. Tartu Ülikool põllumajandusteaduse arengu baasina. – Põllumajanduse Akadeemia, 7. jaan 1983.

Kunagise EPA põllutöömasinate kateedri juhataja Mikk Kiisleri kogutud arhiivandmed.

A. Reintam

RUDOLF ALLMANN – 120

Rudolf Allmann sündis 21. mail 1876 Järvamaal Vahastu vallas talupidaja pojana. Alghariduse omandas ta Vahastu algkoolis, keskkooli aga Tallinnas Aleksandri Gümnaasiumis, mille lõpetas 1896. a. kevadel. Sama aasta sügisel astus ta Peterburi Ülikooli matemaatika-loodusteaduskonda. Pärast 4-aastast studiumi katkestas ta lõpu eel õpingud. Et tal tekkis huvi põllumajanduse vastu, siis astus ta 1900. a. sügisel Moskva Põllumajanduse Instituuti. Instituudi lõpetas ta 1906. aastal. Moskvast tagasi saabumisel asus ta Tallinnas linnamõisade valitseja kohale. Linnamõisad ja metsad kuulusid tol ajal linna majanduskomisjoni kompetentsi. Selle majanduskomisjoni koosseisu kuulusid mõisade valitseja, metsaülem ühes metsavahtidega ja vahtmeister. Linnamõisad asusid Habermis, Kautlas, Koitjärvel, Nehatus, Rael ja Väanas, kokku 6773 ha. Ilmselt mõisade valitseja ülesanne seisnes ainult andmete kokkuvõtmises, mida mõisad kohapealt saatsid, ning selle esitamises linnavalitsusele. Arvestades tolleaegseid viletsaid teelusid ja kaugust üksteisest, mingist teoreetil-

sest juhendamise eest ei saanud siin juttugi olla. 1908. aastal loobus ta linnavalitsuse tööst ja asus juhutama Eesti Aleksandrikooli esimesi pikaajalisi põllumajanduskursusi Põltsamaal. Seal korraldas ta koos dr. J. Raamotiga kolmed kursused – esimene vene keeles, teised eesti keeles. *Päevalehe* andmetel pidid need kursused olema ajutised, sest seltsides jm. tehti pidevalt eeltööd keskpõllutöökooli avamiseks, s.t. kursustest osavõtjad oleks arvatud automaatselt põllutöökooli õpilasteks. Kuid põllutöökooli asutamine tsaari ajal polnud kaugeltki lihtne. Kooli asutamise loa saamine viibis aastast-aastasse. Et 1909. aastaks ei planeeritud enam kursusi, siis lahkus R. Allmann Põltsamaalt ja asus Tallinnas E. Lenderi eragümnaasiumis looduslooõpetaja kohale, töötades samal ajal (1909...1914) ka linnamõisade valitsejana. Ühtlasi võttis ta osa ka Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsi tegevusest. Muuseas, esines ta seal ka kõnega *Põllutöökooli tähtsus*. Kolmanda töökoha võtab ta endale Poeglaste Kaubanduskoolis.

1914. a. algul avati suurte pingutustega kolmeaastase õppekava ja vene õppekeelega Eesti Aleksandri Alampõllutöökool Kõo mõisas. Kuratoorium tegi Põllutöömisteeriumile ettepaneku määrata kooli juhatajaks R. Allmann, kuna teisi agronoomilise haridusega isikuid polnud sellele kohale esitada (J. Raamot oli mustas nimekirjas, A. Eisenschmidt ja J. Mägi olid end sidunud Tartu Eesti Põllumeeste Seltsiga).

Tolleaegse õpilase G. Isotamme mälestustes oli R. Allmann keskmist kasvu, kõhnavõitu, blond, ovaalse näoga, kandiliste näpitsprillidega mees. Ta oli olnud väga sõbralik ja tähelepanelik ning jättis endast elegantse mulje. Oma õppeainet olevat ta käsitleanud väga põhjalikult, asjalikult, kuid kuivalt, ega olevat suutnud oma ettekannetega äratada erilist huvi. Õpilaste teadmisi olevat ta hinnanud suhteliselt kõrgelt. Oli alati vastutulelik, ei keelanud kunagi oma abi, käitus korrektselt.

Ilmselt mõningate lahkkelide tõttu lahkus ta 1917. a. lõpul Kõost uuesti Tallinna. Seal tegeles ta looduslooõpetajana mitmes keskkoolis, mõningal määral ka Tallinna Eesti Põllumeeste Seltsis. Kuid eriti aktiivselt lülitus ta Põhja-Eesti Põllutöökooli organiseerimisse. R. Allmannil näis üldse olevat kalduvus organiseerimiseks ja administratiivseks tegevuseks. Nii töötas ta 1919. aastast juhtiva ametnikuna Põllutöömisteeriumis (Põllutöö Peavalitsuse juhataja abi, siis juhataja, Põllumajanduse Osakonna direktor). Samaaegselt püsis R. Allmannil huvi ka Põhja-Eesti Põllutöökooli vastu. Ta oli siin 1919. a. õpetaja ja 15. aprillist 1920 lühemat aega ka koolijuhataja.

Põllutöökooli õpetaja töö ei olnud tol ajal kerge. Eestikeelsed õpikud puudusid ja õpetajatel tuli vene- ja saksakeelse kirjanduse alusel koostada konspekte.

R. Allmann sai aga Põhja-Eesti Põllutöökooli õppetegevusest osa võtta niikaua, kui kool töötas Tallinnas. Kui kool 1921. a. kevadel Jänedale üle viidi, ei saanud R. Allmann enam koolijuhataja ülesandeid täita. Hiljem jäi R. Allmann veel kokkupuutesse Jänedaga jt. põllutöökoolidega, sest temale kui Põllutöö Peavalitsuse juhatajale allus ka põllumajandusliku kutsehariduse korraldamine. Kuid see side jäi hiljem nõrgemaks, sest koolivõrgu laienedes tekkis tarvidus luua põllutöökoolide ja katseasjanduse nõukogu (juh. agr. J. Ümarik).

Hilisemas tegevuses paistis silma R. Allmanni laialdane osavõtt mitmesugustest ühiskondlike ja majanduslike organisatsioonide tegevusest. Nii sai temast 1937. aastal *Eesti Munaekspordi* esimees. Ta oli Eestimaa Põllumeeste Keskseksi (1910...1913) esimene esimees. Ta oli Eesti Agronoomide Seltsi (1920) asutajaid, Maatulunduskapitali nõukogu esimees selle asutamisest 1930...1935, Eesti Sordiparanduse Seltsi esimees aastast 1921, K/Ü *Agronoom* juhatuses esimees a-st 1919, on olnud rahvusvahelise piimaliidu eesti rahvusliku komitee esimees 1927...1938 ja tegev veel paljudes teistes organisatsioonides. Aastast 1936 oli ta Eesti Agronoomide Seltsi auliige.

1944. a. sügisel R. Allmann emigreerus Saksamaale (Ravensburgi), kust 1950. a. asus Stockholm. Rootsisis lõi elavalt kaasa Vabade Eestlaste Põllumajandusliidu asutamisele, olles ka VEPL asutamiskoosoleku juhatajaks 1950. aastal. Kaks agronoomi – Juhan Kalm ja Rudolf Allmann –, kes olid 1920. a. kuulunud EAS juhatusse, kuulusid ka 1945. aastal Uppsalas asutatud Eesti Agronoomide Seltsi Rootsisis (EASR) liikmete hulka. Rudolf Allmann valiti EASR auliikmeks 1952. aastal.

R. Allmann suri Stockholmis 15. detsembril 1958. aastal.

O. Mölder

HANS-ROLAND WÖRK – 100

29. novembril 1996 möödub sada aastat Eesti ühe tuntuima elektrotehnikateadlase H.-R. Wörgu sünnist Tapal, kooliõpetaja peres.

Omandanud keskhariduse Tartus Hugo Treffneri Gümnaasiumis ja Tallinnas Aleksandri Gümnaasiumis jätkas ta õpinguid Peterburi,

Darmstadt ja Berliini tehnikakõrgkoolides. Lõpetanud 1925. aastal Berliini Polütehnilise Instituudi, kus tema diplomitöö juhendajaks oli maailmakuulus teadlane M. Kloss, jäeti ta esimese välismaalasena pärast sõda sama instituudi assistendiks.

1926. aastal suunati H.-R. Wõrk Eesti Haridusministeeriumi soovitusel täiendusele USA-sse, kus töötas konstruktorina elektrimasinaehituse firmas *Crocer-Wheeler Electric Manufacturing Co* New Jersey osariigis ja insener-projekteerijana *New York Railroad Co* peakorteris. Samal ajal täiendas ta inglise keele oskust Columbia ülikooli õhtustel kursustel.

Tutvunud õppetööga Harvardi ülikoolis ja Massachusettsi Tehnoloogiainstituudis ning külastanud mitmeid Ameerika Ühendriikide suurtehaseid Bostonis, Detroitis, Chicagos ja mujal, saabus ta 1928. aastal tagasi kodumaale. Samal aastal kutsuti ta õppejõuks Tallinna Tehnikumi, mis sisuliselt kujunes kõrgkooliks. Kui 1935. aastal asutati Tallinnas Raadio-Elektrotehnika Tehas (RET) valiti H.-R. Wõrk selle tehniliseks direktoriks. Tänu tema laialdastele teadmistele ja välismaal omandatud kogemustele kujunes RET-ist Eesti moodsaim aparaadiehitustehas, mis omandas tuntuse ja autoriteedi ka välismaal. Kui tehas 1940. aastal riigistati ja endine juhtkond vallandati, asus H.-R. Wõrk tookordses Tallinna Polütehnilises Instituudis dotsendi ametikohale, hiljem töötas adjunkt-professori, erakorralise professori ja professori ametikohtadel. Aastatel 1944...1948 oli elektrotehnika kateedri juhataja ning ajavahemikul 1943...1944 ühtlasi *Tehnika Kuukirja* toimetaja.

Laialdaste erialaste teadmiste, kogemuste ja suurepärase lektorivõimete kõrval oli professor Wõrgul tookordse riigi ja TPI juhtkonna silmis oluline puudus – kompromissitu ausus. Suutmata kiita tookordset N. Liidu tehnikat maailma parimaks, rõhutas ta järelejäädumise vajadust Lääne tehnilisele tasemele, illustreerides loenguid näidetega USA ja Saksa seadmetest. Tulemuseks oli tema vallandamine 1948. a. õppejõu ametikohalt ja peale ajutist töötamist tehase *Volta* laboratooriumi juhatajana ja Eesti Riikliku Kirjastuse mittekoosseisulise vastutava toimetajana 1950. aasta aprillis arreteerimine ja saatmine Siberi sunnitöölaagrisse suulise ja kirjaliku nõukogudevastase tegevuse eest.

Peale rehabiliteerimist süü puudumise tõttu kutsuti prof. Wõrk 1956. aastal tööle Eesti Põllumajanduse Akadeemiasse, kus töötas elektrifitseerimiskateedri juhataja professori ametikohal kuni pensionile siirdumiseni 1961. aastal. Tema juhtimisel rekonstrueeriti kõik erialalaboratooriumid, kusjuures selleks seadmete saamine oli tänu tema laialdasele tuntusele ja

populaarsusele Eesti elektrispetsialistide hulgas suhteliselt lihtne. Temale kuulus ka idee avada EPA juures põllumajanduse elektrifitseerimise eriala, praeguse põllumajandusenergeetika eriala eelkäija. Pensionärina luges prof. Wõrk uue eriala esimesele lennule elektrimasinate kursust. Aastatel 1969...1978 oli ta Tallinnas Patendiinstituudi professor-konsultant.

Hindamatud on professor Wõrgu teened elektrilase kirjanduse autorina ja toimetajana. Tema kirjutatud õpik *Elektrimasinad* I osa, isiklike uurimistulemuste põhjal koostatud *Õhuliinid raudjuhtmeist* (teine trükk *Õhuliinid terasjuhtmeist*), samuti arvukad tema poolt kirjutatud ja toimetatud raamatud ja artiklid paistavad silma sügava sisu, korrektse keele ja hea vormistuse poolest. Eriti tuleb hinnata H.-R. Wõrgu teeneid elektrilase eestikeelse terminoloogia loomisel ja juurutamisel. Sellealane töö peegeldub eelkõige tema raamatutes ja artiklites, kokkuvõtte aga *Vene-Eesti elektrotehnika sõnastikus*, kus H.-R. Wõrk oli üks põhiautoreid. Veel tuleb alla kriipsutada tema tööd ühtse mõõtühikute ja tähistesüsteemi juurutamisel. Tema sellealane brošüür *Mõõtühikud ja tähised* ilmus seitsmes (!) trükkis.

Inimese, õppejõu ja ülemusena oli Hans-Roland Wõrk nõudlik eelkõige iseenda, samuti ka õpilaste ja kaastöötajate suhtes. Tema täpsus, korrektsus ja eruditsioon on muutunud legendiks. H.-R. Wõrk suri kaheksakümne teisel eluaastal 30. oktoobril 1978. aastal.

J. Lepa

SALME TUUL – 100

Salme Tuul oli sündinud 26. septembril 1896 Tartus töölisperekonnas. Lõpetas Tartu Jaani kiriku algkooli 1912. aastal, seejärel (1912...1919) töötas laekurina ja raamatupidajana kaubandusettevõtetes. 1919. aastal astus Vahi põllutöökooli, mille kahe aasta pärast lõpetas. Samal aastal asus katsetehnikuna tööle Jõgeva Sordikasvandusse teraviljade osakonda. Sellel kohal töötas kuni 1945. a. aprillikuuni, seejärel sai temast Jõgeva Riiklikus Sordiaretusjaamas teraviljade aretusrühmas noorem teaduslik töötaja kaera aretuse alal. Alates 1956. aasta septembrist oli ta teraviljade aretusgrupi juhataja. Ta on osalenud 14 teraviljasordi aretustöös. Kaerasort 'Hämarik' oli väga ulatuslikult (95 %) levinud Eestis 1960ndatel aastatel.

S. Tuul oli autasustatud NSVL Rahvamajanduse Saavutuste Näituse pronksmedaliga. Ta on kirjutanud kaera ja maisi sortidest 1960. aastal

kirjastatud sordikülvide tunnustajaile koostatud käsiraamatus.

Salme Tuul oli Mihkel Pilli lähemaid abilisi teraviljakatsete läbiviimisel. Ta oli väga korralik ja täpne töötaja. Pärast peaaegu 40 aastast tööd sordiaretuse alal jäi S. Tuul 1960. a. pensionile. Ta suri 28. septembril 1973 ja on maetud Tartus Raadi kalmistule.

E. Vösaste

medalitega. Ta oli erudeeritud teadlane ja hea kolleeg.

Mikk Taska võttis aktiivselt osa paljudest üritustest, ta oli Ülemaailmse Linnukasvatuse Assotsiatsiooni ja ühing *Teadus* liige, Saku küla rahvasaadik ja 10 aastat Harju Rajooni Rahva-kohtu kaasistuja.

Mikk Taska suri 2. detsembril 1988.

A. Mõöl

MIKK TASKA – 75

Põllumajandusteadlane Mikk Taska sündis Tallinnas 21. detsembril 1921 eesti nahakunstniku Eduard Taska pojana. Üldhariduse omandas Tallinnas Prantsuse Lütseumis, mille lõpetas 1941. a. Paralleelselt tegeles ta muusikaga, omandades tšello mängimise oskuse. Tema esimeseks töökohaks sai *Estonia* teater, kus ta töötas 1940/41. a. talvel orkestrandina, olles ise veel 12. klassi õpilane.

14. juunil 1941 represseriti Taskade perekond ebaseadulikult: isa saadeti ühte Gorki obl. laagrisse, ema kolme poja ja tütreaga määrati aga Kirovi obl. Tsarovskoi rajooni sundasumisele. Seal töötas Mikk Taska metsa- ja põllutöödel, hiljem raamatukogus.

1948. a. õnnestus tal alustada õpinguid Kirovi-nim. Põllumajanduse Instituudi veterinaariaosakonnas, mille lõpetas 1953. a. Õppimise ajal tegeles ta samuti muusikaga. Tööle suunati instituudi lõpetanu Arbaaži rajooni vetjaoskonna loomaarstiks, hiljem masin-traktorijaama vanemvetarstiks.

Eestisse tagasi pääseda osutus Mikk Taskal võimalikuks 1956. a. Ta asus tööle Piima- ja Lihatööstuse Valitsuse liinis vanemvetarstina. Alates 1958. a. detsembrist siirdus aga tööle Kurtna Linnukasvatuse Katsejaama: algul oli siin vanemvetarst, siis ELVI linnukasvatuse osakonna nooremteadur (1961...1967), söötmissgrupi juhataja (1967...1971), söötmisspektori juhataja ja katsejaama direktori asetäitja (1971...1988). Põllumajanduskandidaadi kraadi (*Loomse proteiini asendamise taimsega söödatterramütsiini lisamisel kanade söödatsiooni*) kaitses 1967. a., vanemteaduri kutse omistati talle 1981. a.

Mikk Taska kitsam teaduseriala oli põllumajandusloomade söötmine ja söötade tehnoloogia, eriti lindude söötmise küsimused. Ta on avaldanud trükis 35 tööd ja 2 brošüüri. Kohusetundliku töö eest on teda autasustatud mitmete

LEO VAHER – 75

Leo (Evald) Vaher sündis 8. oktoobril 1921 Lätis Valka maakonna Mälupe vallas põllutöölise perekonnas. Pärast Kiltsi Algkooli (1929...1935) lõpetamist õppis ta Väike-Maarja Gümnaasiumis (1935...1941). Mõnekuulisele töötamisele kümnikuna Kiltsi lauatehases järgneb õpetajaamet Eikla Algkoolis Saaremaal (X 1941...X 1943). Oktoobris 1943 sai Leo Vaherist Tartu Ülikooli põllumajandusteaduskonna agronoomiaosakonna üliõpilane, kuid seda vaid veebruarikuuni 1944. Järgnevalt oli ta vanematekodus põllutöölise ja lühiajaliselt ka tööline raudteel. Oktoobrist 1944 kuni oktoobrini 1945 oli ta õpetajaks Kiltsi Mittetäielikus Keskkoolis. Siis oli taas üliõpilane Tartus kuni lõpetamiseni õpetatud agronoomina oktoobris 1948. Juulist novembrini 1948 oli ta noorema teadusliku töötaja kohusetäitja ENSV TA Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudis. Novembris 1948 sai temast tõuaretussektori nooremteadur Päriveri aretusgrupi koosseisus, kus ta tegeles eesti maakarja aretusplaanide koostamisega. Päriverest viidi ta üle (16. novembrist 1950) Piistaoja Katsejaama nooremaks teaduslikuks töötajaks. 1. maist 1955 määrati L. Vaher direktori käskkirjaga instituudi tõuaretussektori noorema teadusliku töötaja kohale.

Seoses põllumajanduslike instituutide TA-st üleviimisega Põllumajandusministeeriumi alluvusse asus Leo Vaher 3. mail 1956 ELVTUI tõuaretuse osakonna veisekasvatuse grupi juhataja ja ühtlasi vanema teadusliku töötaja kohale. Kõrgema Atestatsiooni Komisjoni otsusega 21. septembrist 1956 omistati L. Vaherile põllumajandusteaduste kandidaadi kraad, võttes aluseks 22. juunil 1956 kaitsitud dissertatsiooni (*Vändra Katsejaama kõrgaretuskari ja tema kasutamine eesti mustakirju veisetõu parandamisel*) edukuse. Sama asutuse otsusega omistati L. Vaherile vanema teadusliku töötaja kutse (25.03.1959). 1. detsembrist 1965 määrati L. Vaher veisekasvatuse osakonna verefaktorite uurimise grupi juhataja ajutiseks kohusetäitjaks ja 27. maist 1966 on ta

nimetatud sama uurimisgrupi juhatajaks.

1. novembrist 1968 töötas L. Vaher verefaktorite uurimise laboratooriumi juhatajana. 18. detsembrist 1970 on L. Vaherile omistatud põllumajandusteaduste doktori kraad pärast edukalt kaitstud dissertatsiooni *Eesti mustakirju veisetõu täiustamine valiku ja paaridevaliku teel*. 20. septembrist 1972 määrati L. Vaher ELVTUI veisekasvatuse osakonna juhatajaks, 27. septembrist 1972 omistati talle professori kutse. 1. jaanuarist 1980 määrati L. Vaher direktori käskkirjaga aretusosakonna juhataja ametikohale, jättes talle endiselt veisekasvatuse osakonna juhataja ja immunogeneetika laboratooriumi juhataja kohused. 22. veebruaril 1980. a. palub L. Vaher, seoses invaliidisuse II grupi määramisega, end töölt vabastada, kuid sama aasta 15. augustist palub ta end võtta tööle aretusosakonna immunogeneetika laboratooriumi vanemteaduri ametikohale.

Leo Vaher oli Eesti mustakirju karja tõunõukogu juhatuse liige. Ta oli Eesti NSV TA kraadide kaitsmise doktorinõukogu liige, Üle-

liidulise Põllumajandusteaduste Akadeemia Lääne osakonna loomakasvatuse sektsiooni pleenumi liige, kuulus Üleliidulise N. I. Vavilovi-nimelise Geneetikute ja Seleksionääride Seltsi Eesti osakonna juhatusse. Teda on autasustatud nii Nõukogude Eesti (1980) kui ka Riikliku preemiaga (1975). Trükis on ta avaldanud üle 120 töö, nende hulgas: *Veiste jõudluse tõstmine puhasaretuse teel (Tallinn, 1957, kaasautorina)*, *Eesti mustakirju veisetõug (Tallinn, 1965, kaasautorina)*, *Järglaste järgi hinnatud pullide kataloog (Tallinn, 1968)* jt. Tema juhendamisel on kaitsnud kuus teadurit kandidaadidissertatsiooni.

Leo Vaher lahkus meie hulgast südamehaiguse tõttu enneaegselt, veel enne 60-aastaseks saamist. Kuid selle suhteliselt lühikese eluea jooksul suutis ta palju. Temast on jäänud mälestus kui töökast, huumorimeelsest ja heast kolleegist.

Ü. Oll